

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 97

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 10. märts 2025

Algus 11.15, lõpp 12.00

Juhataja: Hendrik Johannes Terras (esimees)

Protokollija: Stella Rõbakov (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Laats, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Timo Suslov

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Helin Leichter (nõunik)

Puudusid: Ants Frosch, Pipi-Liis Siemann ja Jaak Valge

Kutsutud: Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poliitikakujundamise ja õigusosakonna juhataja Marko Udras; Andmekaitse Inspektsiooni jurist Irina Meldjuk, Välisministeeriumi jurist Hanna Maria Kokla ja lauaülem Kairi Pirk-Vatunen; Siseministeeriumi piirivalve- ja rändeosakonna juhataja Janek Mägi, nõunikud Eva Lillemäe ja Maret Saanküll (2. päevakorrapunkt); Sofia Holst (Katrin Kuusemäe töövari)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu (548 SE) teise lugemise ettevalmistamine (huvirühmade kuulamine)
3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Hendrik Johannes Terras andis teada, et võrreldes väljasaadetud töökava kavandiga on ettepanek, et ka neljapäeval toimuks komisjoni istung algusega 15 minutit pärast täiskogu istungi lõppu ja päevakorras oleks Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu ([536 SE](#)) kolmanda lugemise ettevalmistamine. Ta tegi ettepaneku kinnitada nädala töökava.

Riigikogu põhiseaduskomisjoni nädala (10.03.2025-16.03.2025) töökava.

Komisjoni istung esmaspäev, 10.03.2025 kell 11.15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste

seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu (548 SE) teise lugemise ettevalmistamine (huvirühmade kuulamine)

3. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 11.03.2025 kell 14.00

1. Erakonnaseaduse ja krediitdiasutuste seaduse muutmise seaduse eelnõu ([585 SE](#)) esimese lugemise ettevalmistamine
2. Korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu ([442 SE](#)) teise lugemise ettevalmistamine (tubakalobi)
3. Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu ([548 SE](#)) teise lugemise ettevalmistamine (muudatusettepanekud ja menetlusotsused)
4. Õiguskantsleri ettepanek viia mootorsõidukimaksu seadus ja liiklusseadus kooskõlla põhiseadusega
5. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung neljapäev, 13.03.2025 algusega 15 minutit pärast täiskogu istungi lõppu

1. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu ([536 SE](#)) kolmanda lugemise ettevalmistamine (muudatusettepanekute läbivaatamine ja menetlusotsuste tegemine)
2. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Timo Suslov, Hendrik Johannes Terras).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu (548 SE) teise lugemise ettevalmistamine (huvirühmade kuulamine)

Hendrik Johannes Terras tutvustas istungile kutsutud külalisi ja selgitas, et eelnõu läbis esimese lugemise 28. jaanuaril. Muudatusettepanekuid Riigikogu liikmete ega fraktsioonide poolt ei laekunud. Komisjonile on laekunud arvamused ja ettepanekud Kaubandus-Tööstuskojalt, Andmekaitse Inspeksioonilt, Välisministeeriumilt ja Siseministeeriumilt. Täna sel istungil kuulatakse ettepanekuid ning algataja seisukohti nende osas ja homsel istungil tehakse menetlusotsused ning hääletatakse tänaselt arutelu pinnalt kooruvaid põhiseaduskomisjoni poolt esitatavaid muudatusettepanekuid. Ta andis sõna Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poliitikakujundamise ja õigusosakonna juhataja Marko Udrasele.

Marko Udras sõnas, et selle eelnõu raames on nad pikalt teinud koostööd ka Siseministeeriumiga. Ta märkis, et selles eelnõus on mitmeid positiivseid punkte, mida nad toetavad. Ka kooskõlastusringi käigus muutus eelnõu ettevõtjate vaatest paremaks. Siiski on neil üks mure. Nimelt näeb eelnõu ette, et kui tähtajalise elamisloaga välismaalane soovib Eestis töötada, siis peab tema töödandjal olema Eestis majandustegevust olnud vähemalt eelnevad 12 kuud. Nende ettepanek on see nõue eelnõust välja jätta, põhjusel, et muudatus kahjustab ettevõtluskeskkonda, mis puudutab eelkõige alustavaid ettevõtteid. Näiteks, kui Eestisse tuleb suur välisinvesteering, ligikaudu 100 miljonit, luuakse 100 uut töökohta, osa nendest on vaja täita välismaalastega, sest Eestist neid ei leia, siis selle eelnõu kohaselt peaks investor ootama 12 kuud, enne kui ta saaks tähtajalise elamisloaga välismaalasi tööle võtta.

On ka võimalik kasutada renditööjõudu või võtta välismaalasi tööle lühiajalise töötamise registreeringu alusel, aga kõige stabiilsemat varianti nii välismaalase kui investori jaoks koheselt kasutada ei saaks. Nende hinnangul ei ole see mõistlik. Lisaks näevad nad ka, et see suurendab bürokraatiat. Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) peab hindama, kas Eesti tööandjal on järjestikku 12 kuud majandustegevust Eestis olnud või mitte. Üheski õigusaktis ei ole ka kirjas, mille alusel öelda, kas ettevõtte on majandustegevus olnud 12 kuud või mitte. Tihtipeale alustavatel ettevõtetel ei olegi kohe töötajaid, läheb aega, et erinevaid lubasid taotleda, käive ja töötajad võivad tulla hiljem. Seega ei ole ootamine põhjendatud. Ta ütles, et nad ei saa täpselt aru ka sellest, mis probleemi selle nõudega lahendada püütakse. Nad nõustuvad, et avalikku korda ja julgeolekut tuleb kaitsta, aga tahaksid Siseministeeriumilt teada, mis see konkreetne mure on. Täna umbes 5% tähtajalise elamisloaga välismaalastest tuleb selliste tööandjate juurde, kes on tegutsenud alla ühe aasta. Nad tahaksid teada, kas siis selle 5% osas on rikkumisi kordades rohkem kui teiste puhul, see info seletuskirjast välja ei tulnud. Neile tundub, et eelneva majandustegevuse nõue ei ole otseselt seotud sellega, kas hiljem selle elamisloa osas mingi rikkumine toimub või mitte. Nende ettepanek oleks see punkt eelnõust välja jätta, et jääks kehtima tänane kord, kus 12 kuu nõuet ei ole.

Hendrik Johannes Terras tänas ülevaate eest. Ta andis sõna Siseministeeriumile.

Janek Mägi lausus, et ettepanek on arusaadav, sest need ettevõtted, kellega Kaubandus-Tööstuskoda tegeleb, on tublid ja usaldusväärsed ettevõtted. Eestis on ettevõtte loomine väga kerge, bürokraatiavaba ja lihtne tegevus. Ettevõtteid on võimalik luua iga päev mitu tükki. Ta ütles, et nemad ei soovi miljardi investeeringuid välistada, pigem on nõue suunatud neile, kes pahatahtlikult loovad pidevalt uusi ettevõtteid selleks, et tuua välismaalased Eestisse ning siis järgmisel päeval panevad selle ettevõtte kinni ja teevad uue. PPA-l on tegelikult elamislubade hindamine väga raske, sest need on prognoosotsused. Isegi kui on hinges kahtlus, et välismaalane tuuakse siia väärkasutamiseks, siis sellise asja puhul on haldusotsuses keelduda praktiliselt võimatu. Sellega seoses on nende arvates menetluslikult palju lihtsam ja arusaadavam, kui see oleks seaduses kirjas. Kui on päris majandustegevus olemas, on olemas töötajad, liigub raha, mida on võimalik tänapäeval registritest väga lihtsalt kontrollida, siis sellisel juhul saab välismaalase tuua. Kui sellist asja ei ole, siis lihtsa skeemiga tuua ei saa, tuleb hakata otsima alternatiivseid meetodeid.

Eva Lillemäe lisas, et mõte on liikuda etapiviisilise rändepoliitika poole, kus esmalt tuleb ajutise viibimisalusega välismaalane Eestisse tööle, siin juba tööle asudes saab asuda taotlema elamisluba töötamiseks, mis on natuke kaalukam õigushüve, sest ta saab seeläbi ligipääsu avalikele teenustele. Teine pool on seotud deposiidinõudega, mis on täna renditööskeemi puhul üks nõue, kuna see nõue ei ole oma eesmärgi täitnud, siis alternatiiv ongi hinnata seda läbi majandustegevuse. Minimaalselt kuus kuud võiks olla see periood, mida nemad praktikas näevad, mis aitaks PPA-l tõhusalt oma tööd teha. Mis puudutab tõendamise võimalust, siis majandustegevust on võimalik tõendada mistahes tõendiga, see paindlikkus on seaduses olemas.

Hendrik Johannes Terras küsis, kuivõrd praegu on see periood 12 kuud, siis kas ministeerium on valmis vähendama seda kuue kuu peale.

Janek Mägi vastas, et nende ettepanek oli 12 kuud, aga diskussioonide käigus on nad jõudnud keskmisele lähemale.

Hendrik Johannes Terras küsis, kui ettevõtte luuakse, et inimene Eestisse tuua, kas siis ka kuus kuud ei ole liiga pikk aeg. Ta uuris, mis on see argument, miks ei võiks see aeg olla näiteks kaks kuud.

Eva Lillemäe vastas, et siin on kasutatud analoogiat täna kehtivast õigusest. Näiteks eraõigusliku juhtorgani liikme puhul on täna seaduses viiekuuline majandustegevuse nõue, see on praktikas ennast õigustanud. See on piisav aja hulk, et hinnata maksude laekumist, seda, kuidas ettevõtte on siin käitunud ja toimetanud, on olemas raamatupidamisdokumente ja nii edasi.

Hendrik Johannes Terras ütles, et need, kes juba kasutavad seda skeemi, siis seal on tema hinnangul juba piisavalt suur barjäär. Kaks kuud peab näitama majandustegevust, see iseenesest majandusele paha ei ole. Ta küsis, kuidas see kokku läheb.

Eva Lillemäe vastas, et tasakaalupunkt on olemas läbi selle, et valdavalt tuuakse täna välist tööjõudu esmalt lühiajalise viibimisalusega. See tähendab, et nad tulevad kasutades skeemi lühiajalise töötamise registreerimine ja pikaajaline viisa ning kuna selle maksimaalne kehtivusaeg on 12 kuud, siis tavaliselt kasutavad nad ära kogu selle aja, mis on võimalik. Siin olles asuvad nad taotlema endale elamisluba. Need aluse muudatused toimuvad selle raames ja siis on võimalik hinnata tööandja usaldusväärsust.

Hendrik Johannes Terras sõnas, et mõte on see, et tuleb lühiajalise loaga, töötavad siin ja siis taotlevad pikaajalist luba.

Marko Udras ütles, et kui see tähtaeg lüheneks kuue kuu peale, siis kindlasti on see parem variant, aga nende esimene eelistus oleks ikkagi, et seda üldse ei oleks. Ta küsis Siseministeeriumilt, mida näitab statistika. Kui 5% tuleb täna ministeeriumi vaatest riskantsetesse ettevõtetesse, siis kui palju selle 5% osas on rikkumisi ja kui palju on ülejäänud 95% osas rikkumisi.

Eva Lillemäe vastas, et statistiliselt see ilmselt ei paista nii kõnekalt välja seetõttu, et valdavalt on tegemist üksikute ettevõtetega, kes selliseid kuritarvitamisi toime panevad. Rikkumised leiavad valdavalt aset renditööskeemide puhul, kus renditöö vahendustevõtete skeemitajad loovad uusi kehasid. See oleks ennetav meede, mis aitaks riigil ennetavalt reageerida. Heade ja tublide tööandjate puhul see nõue ei saa takistuseks.

Kalle Laanet uuris samuti, mis see statistika on ja kuidas neid renditööettevõtteid on karistatud, kes praegusel hetkel on seadust rikkunud.

Eva Lillemäe vastas, et välismaalaste seadus näeb ette majandustegevuse keelamise võimaluse, aga seda ei ole seni kordagi kasutatud. Millega valdavalt tegeletakse on rikkumised, mis on seotud palga mittemaksmisega. See on mõeldud ennetava meetmena ravimaks seda skeemitamist, mida nad praktikas näevad ja suunata tööandjaid usaldusväärsust tõendama.

Kalle Laanet ütles, et kui üritatakse bürokraatiat vähendada, siis selle ennetava meetmega tekitatakse bürokraatiat juurde. Samas ei ole ühtegi konkreetset näidet, kus ettevõtjad oleksid

rikkunud seadust ja oleksid saanud selle eest karistada. Ta küsis, kas ta arusaam on õige.

Janek Mägi vastas, et põhimõtteliselt küll. Täna sel päeval saab iga ettevõtte tuua siia tööjõudu ilma igasuguse nõudeta, seda rikkumist tuvastada on väga keeruline. Öelda, et see oli ettevõtte poolt tahtlik tegevus ja PPA-l tuleks see tuvastada, on veel keerulisem. Selle tõttu soovitaksegi luua ennetav meede. Tagantjäreli menetleda, tõendada ja kedagi süüdi mõista on PPA-le ebamõistlikult kulukas menetlus. Äritegevuse keeldu kehtestatakse väga harvadel juhtumitel, kuna see menetlus on väga raske, seetõttu ongi nad ennetava meetmega välja tulnud. Luba välismaalane siia tuua antaksegi nendele ettevõtetele, kes on ennast juba Eestis natukene tõestanud.

Hendrik Johannes Terras küsis, kas peamine mure ongi see skeemitamine ning kas sellele muud lahendust ei ole.

Janek Mägi vastas, et selle seaduse väljatöötamise raames on pikalt neid asju arutatud. Skeemitamise vastu on raske leida muud rohtu. Ta ütles, et võibolla on tekkinud tunne, nagu PPA-le tuleks koormust juurde. Tegelikult ei tule koormust juurde, vaid PPA menetlus läheb kiiremaks ja lihtsamaks.

Lauri Laats palus meelde tuletada, kuidas praegu protsess käib. Kui ettevõtte tahab endale võõrtööjõudu tuua, siis peavad nii ettevõtja kui soovija täitma avaldused, neid menetletakse, igal juhul läbitakse kontroll, esitatakse vastavad dokumendid ja majandusnäitajad. Ta küsis, kas see on nii.

Eva Lillemäe vastas, et muudatus vajab ka kooskõlastusringide käigus põhjalikku selgitamist. Ka täna kontrollitakse majandustegevust, aga puudub ajaline määr, ehk siis sisuliselt võib olla ka eile asutatud ettevõtte, mille puhul PPA-l on keeruline hinnata, kas näiteks välismaalase palgakriteerium saab täidetud, kas töandja on võimeline maksma Eesti keskmist töötasu, kui ettevõtte on alles eile asutatud. Lühiajalise töötamise registreerimine on tavapäraselt esimene samm, peale mida taotleb välismaalane endale pikaajalise viisa. Kui ta juba Eestis on, siis asub ta taotlema tähtajalist elamisloa töötamiseks. See ajaline määr 12 kuud eelnevat majandustegevust on praegu ette nähtud elamisloa töötamiseks, mitte lühiajalise töötamise registreerimise taotlemisel.

Hendrik Johannes Terras sõnas, et probleemi tuum on arusaadav. Ta üritas leida seda punkti, kus see ka ettevõtluskeskkonda võimalikult vähe mõjutaks. Tema hinnangul peaks ühe kvartali pikkune majandustegevuse tõestamine olema piisav, et probleemi lahendada. Ta küsis, kuidas see olukorda raskendab, kui see määr oleks näiteks kolm kuud.

Eva Lillemäe vastas, et nemad pakkusid 12-kuulise ajaraami välja selle tõttu, et siis on enamasti olemas ka majandusaasta aruanne selle ettevõtte puhul. See oli peamine argument. Täna PPA tuvastab majandustegevust kasutades erinevaid võimalusi. Valdavalt tehakse seda elektrooniliste päringute kaudu.

Hendrik Johannes Terras ütles, et kui ministeerium on nõus vastu tulema kuue kuu peale, siis kaob majandusaasta argument ära.

Janek Mägi vastas, et nüüd jõuame selleni, mis on see majandustegevus. Kui selles ettevõttes

ongi üks inimene, selle ettevõtte juht ja ta maksab endale kolm kuud palka, teeb mingeid tehinguid, siis võib-olla on nad nõus kannatama ära selle jaoks, et hiljem saaks tuua välistööjõudu ja selle pealt teenida rohkem. Kuus kuud on oluliselt parem heidutus mitte luua mingi keha ja oodata kuus kuud, et äkki siis saab inimestele elamisloa, tuua nad siia ja selle võrra ebaseaduslikult rikastuda. Heidutuse mõttes on see aeg oluliselt parem kui lühem aeg.

Hendrik Johannes Terras ütles, et kui eesmärk ongi skeemi kaudu raha teha, siis pannakse näiteks neli ettevõtet korraga jooksma ja makstakse rahulikult endale sealt. Ta uuris, kas see on tõenäoliselt võimalik.

Janek Mägi vastas, et see on võimalik, aga mida pikem on see aeg, seda vähem on motivatsiooni skeemitada ja selle asjaga tegeleda, sinna kulub energiat, ressursi.

Kalle Laanet küsis, milline on olukord Lätis, Leedus ja Soomes.

Eva Lillemäe vastas, et hiljuti kohtusid nad Leedu kolleegidega. Neil on kuuekuu pikkune tähtaeg ja neil on see seotud põhitegevusvaldkonnaga. Eestis seda kriteeriumina ette ei nähta, ei ole vahet, millises tegevusvaldkonnas eelnevalt on tegutsenud. Soome osas ta vastata ei osanud.

Helir-Valdor Seeder küsis, kui räägiti 5%-st ja 95%-st, siis kas on ka arvuliselt võimalik välja tuua, kui palju neid potentsiaalseid töötajaid ebaseaduslikult on siia tulnud ja kui palju selliseid ettevõtjaid on. Lisaks uuris ta, kas on ka nähtav, millisest piirkonnast või riikidest nad üldiselt tulevad.

Janek Mägi vastas, et kõik, kes täna selle skeemi järgi siia tuuakse, ongi seaduslikult siia tulnud. Statistikat saab vaadata tagasi minnes, vaadates kui palju on neid tühistatud. Praegu on see tagantjärele otsus.

Eva Lillemäe selgitas, et see, kuidas nad täna vabanevad sellest keerulisest olukorrast on valdavalt selline lähenemine, et kui PPA on neile teada andnud, et tööandja puhul on tuvastatud keeldumise alus, tal puudub majandustegevus, saadetakse teavituskiri, siis enamasti tööandja teeb vastukäigu ja esitab taotluse, et ta soovib enda taotluse tagasi võtta ehk see ei jooksegi õigesse statistikasse välja. Tööandjad saavad aru, et nad on vahele jäänud ja nad võtavad oma taotluse tagasi, saavad ka riigilõivu tagasi. Ta ütles, et nad saavad statistika saata täiendavalt komisjoniliikmetele.

Lauri Laats ütles, et toodi välja, et see puudutab umbes 5% vana praktika alusel ettevõtteid. Ta küsis, kui tõsine see probleem on, kui see puudutab 5%-i. Ta tõi näite, kui on riikul olev ettevõtte, mis on valmis, selleks, et tegutseda, tuleb sisse hea pakkumine hakata mingisugust asja tootma ja selleks on vaja tööjõudu, aga on vaja kiiresti reageerida. Ettevõtja võtab selle keha välja, viib läbi läbirääkimised ja siis ta komistab selle peale, et tegelikult majandustegevust ei ole ja ta seda teenust osutada ei saa, neid inimesi tööle võtta ei saa. Nüüd tahetakse ära lahendada seda, et sellist olukorda ei tekiks. Aus ettevõtja liigitub skeemitajate hulka, sest vältimaks skeemitajaid tehakse piirangud 12 või kuue kuu osas. Ta küsis, kas siin ei saaks välja tuua selgemat arusaama selles asjas, et ka aus ettevõtja bürokraatia hammasrataste vahele ei satuks.

Janek Mägi vastas, et Siseministeeriumi poolt on pakkumine see, et kõigepealt tuuakse välismaalane viisaga, mille menetlus on kiirem ja see on lihtsam moodus, et inimene kiiresti tööle saada. Kui ta on juba tööle asunud, siis selle aja jooksul on võimalik selgelt ära tõendada, et sellel ettevõttel päriselt on majandustegevus ja on jätkusuutlik, seejärel saab liikuda edasi elamisloa peale.

Hendrik Johannes Terras küsis M. Udraselt, kui on selline astmeline tööjõu toomine, siis kas ta näeb, et see ei tööta nii ja on mingeid kitsaskohti.

Marko Udras vastas, et selline skeem, nagu Siseministeerium kirjeldas, töötab, aga see võtab nii välismaalaselt kui ka tema Eesti tööandjalt ühe võimaluse ära. Seega on ainuke võimalus võtta välismaalane esialgu lühiajaliselt tööle ja siis hiljem võib-olla saab see välismaalane ka tähtajalise elamisloa. See kindlustunne, mida osad ettevõtted sooviksid, et töötaja kohe tuleks tähtajalise elamisloaga, kaob ära.

Janek Mägi sõnas, et räägime 5%-st tööjõust, kes tulevad siia. Kui sellest hulgast veel mingi osa peab ajutiselt tulema, siis võib-olla majandusele see ei ole nii koormav. See oli nende mõte. See aitab oluliselt kokku hoida menetlusressurssi.

Evelin Poolamets ütles, et toetab 12 kuu tähtaega, sest praegu on väga ettevõtjate keskne see teema. Tegelikult peaks vaatama ka seda inimest, kes siia tööle tuleb, et teda ära ei kasutataks. Ta küsis, kui palju on probleeme just nende inimestega, kes on skeemitamise tõttu siia sattunud.

Eva Lillemäe vastas, et saadavad sellekohase statistika täiendavalt komisjoniliikmetele.

Janek Mägi lisas, et peamine probleem ongi see, et inimene tuuakse siia, ta teeb kaks kuud tööd ja talle jäetakse palk maksmata, ettevõtte pakib ennast kokku.

Hendrik Johannes Terras tänas arutelu eest ja andis sõna Andmekaitse Inspektsiooni esindajale.

Irina Meldjuk sõnas, et nende mureks on välismaalaste seaduses isikuandmete säilitamise tähtajad ja volitusnorm. Täpsemalt, eelnõu § 1 punktid 15, 35 ja 65 peaksid sätestama volitusnormi, mis annab määrusandjale õiguse otsustada täpsemad tähtajad andmekogude põhimääruses. Praegu see puudub. Nad pakkusid muuta eelnõu vastavad punktid selliselt, et pannakse juurde punkt andmete säilitamise täpsemate tähtaegadega. Lisaks sellele tuleb seaduses ettenähtud maksimaalse säilitustähtaja sätteid sõnastada nende hinnangul selliselt, et andmekogu andmeid säilitatakse kõige kauem x aastat ja andmete säilitamise täpsemad tähtajad sätestatakse andmekogu põhimääruses. Nad näevad suurt muret selles, et määruse andjale antakse põhimõtteliselt otsustusõigus, kas ta määrab või ta ei määra midagi põhimääruses. Seadusandja peab tegema mitte lubava volitusnormi, vaid kohustava volitusnormi ja ütlema selgelt, et tähtajad peaksid olema põhimääruses paika pandud.

Janek Mägi ütles, et Eesti Vabariik on suhteliselt noor ja vana, neid andmeid on siia maani kogutud ja neid säilitatakse tähtajatult. Nad saavad väga hästi aru, et maksimumtähtajad peaksid kuskil olema, aga küsimus ongi selles, et kui ka Andmekaitse Inspektsioon väga tabavalt ütles, et säilitatakse x aastat, siis selle x-i tuvastamine on suhteliselt keeruline.

Maret Saanküll lisas, et praegu eelnõus olev volitusnorm on kokkuleppel Justiits- ja Digiministeeriumiga selliselt sõnastatud. Kui oli teine kooskõlastusring, siis ei sobinud just Justiits- ja Digiministeeriumile aastaarvu ees sõna „kuni“ ehk seaduses ei võinud sätestada, et andmeid säilitatakse kuni x aastat. Sellepärast pidid nad panema sinna väga konkreetse tähtaja. Andmekaitse Inspeksioonilt ei tulnud pärast kooskõlastusringi muudetud tekstile mingit tagasisidet, seetõttu nad ei teadnud, et sellega mingi probleem on. Kui Andmekaitse Inspeksioon leiab, et niimoodi on õigem ja nad on selle ka Justiitsministeeriumiga tänaseks läbi rääkinud, siis ei ole Siseministeeriumil midagi selle sõnastuse muutmise vastu.

Irina Meldjuk sõnas, et eelnõus on kokku kolm andmekogu, mille kõigi puhul on erinevad andmete säilitamise tähtajad. Nende mureks on alaline säilitamine. Alaline säilitamine on pigem erand ja see peab olema väga hästi põhjendatud. Selle seaduse pinnalt nemad ei näe, et see on piisava põhjusega põhjendatud. Elamislubade ja töölubade registris on tohutult isikuandmeid, sealhulgas ka välismaalaste isikuandmeid ja nende alaliselt säilitamine tähendab mitte ainult võimalust neid igaks juhuks säilitada, vaid ka kohustuse. Peaks mõtlema, kas ka 300 aasta pärast on kõiki neid andmeid ikka vaja. Võib-olla mingi osa nendest andmetest vajab alalist säilitamist, siis see peaks olema selgelt reguleeritud. Nende pakkumiseks oleks ikkagi see, et seadusandja otsustaks, millised isikuandmed säilitatakse alaliselt ja teiste andmete, sealhulgas isikuandmete, säilitamise tähtajad reguleeritakse põhimääruses.

Janek Mägi lausus, et nad on sellega põhimõtteliselt nõus. Elamislubade ja töölubade registri andmete puhul ütles ta, et kui inimest ei ole, siis ega neid andmeid ei peaks ka kuskil olema. Eesti inimestega on lihtne, kui inimest ei ole ja see fakt on selgelt teada, siis on võimalik need andmed võib-olla kustutada. Kui rääkida välismaalastest, siis tegelikult oleks oluline, et välismaalase elu jooksul oleksid need andmed ikkagi olemas ja kui ta järgmine kord Eestisse tuleb, siis oleks võimalik seda inimest seostada selle inimesega, kes oli siin aastaid tagasi. See teebki selle x-i natukene raskeks. Nad on valmis selle nimel tööd tegema ja leidma mõistliku lahenduse.

Eva Lillemäe lisas, et ministeeriumil on see teema aktiivselt laual. Praegu üritavad nad andmekogude regulatsioonid seaduses muuta ühetaoliseks, et seadusandja poolt oleks nii öelda raam ette antud. Ka praegu on PPA elamislubade ja töölubade registrile alalise säilitamise tähtajad ette näinud. Plaanis on seda analüüsida ja kui analüüsi käigus jõutakse järeldusele, et mingile andmekategooriale on vaja teistsugust säilitamistähtaega, siis on võimalik läbi õiguskeskkonna muutmise seda teha. Ta märkis lisaks, et elamislubade ja töölubade registris hoitakse ka pikaajalise elaniku elamisloa andmeid, mis on tähtajatu staatusega.

Helir-Valdor Seeder küsis, kas ta sai õigesti aru, et seaduses tuleks sätestada alalise säilitamise ajaga andmete osa ja ülejäänud peaks minema põhimäärusega sätestamisele.

Maret Saanküll vastas, et praegu on elamislubade ja töölubade registri säilitustähtaeg kehtestatud PPA poolt, kes on registri vastutav töötaja. See on praegu alaline ja ei tehta vahet andmekategooriatel. Arhiivimooduli arendamisega ei ole jõutud niikaugele, et öelda täpselt, milline säilitustähtaeg peaks erinevatel andmekategooriatel olema. Seetõttu panid nad eelnõusse alalise säilitamise, mis on ka praegu. 2028. aastaks võiks selgus saabuda ja siis

saavad nad täpselt öelda, millised andmed ja kas üldse jäävad alalise tähtajaga või muudetakse need lühemaks, kui pole vaja alalise tähtajaga andmeid.

Helir-Valdor Seeder ütles, et tema sai Andmekaitse Inspektsiooni esindaja jutust aru, et tema arvamus oli, et alaline peaks olema sätestatud seaduses.

Irina Meldjuk lisas, et alaline peaks olema sätestatud seaduses, kuna tegemist on väga intensiivse põhiõiguste riivega.

Helir-Valdor Seeder jätkas, et ka tema sai nii aru. Nüüd sai ta vastused, et tehakse analüüs, millega jõutakse valmis 2028. Ta uuris, kas saab õigesti aru, et selle teema lahenduseks peaksime ootama aastani 2028, et seadusandlikul tasemel see ära reguleerida.

Maret Saanküll vastas, et põhimõtteliselt küll, aga vahe on selles, et kuna praegu ei ole üldse seadustes andmekogude andmete säilitustähtaegu, siis need tuleb tõsta seaduse tasemele ja praegu on niimoodi ette nähtud, et eelnõus on elamislubade ja töölubade registri säilitustähtaeg alaline.

Irina Meldjuk ütles, et logide säilitamine ei ole üldse põhimääruses reguleeritud. See tähendab, et kõik andmekogu andmed, sealhulgas logid säilitatakse alaliselt. Logide säilitamine ei ole põhjendatud nii pika aja jooksul. Tavaliselt nähakse nende säilitamiseks ette 1-5 aastat, sõltuvalt sellest, mis seal sisaldub.

Maret Saanküll uuris, kas Andmekaitse Inspektsioon nõustuks, kui praegu pannakse logide säilitustähtaeg, mis on konkreetselt 10 aastat, põhimäärusesse.

Irina Meldjuk vastas, et sellega nad kindlasti nõustuksid.

Maret Saanküll ütles, et sätestavad selle siis põhimääruses.

Helir-Valdor Seeder küsis, kas praegu võiks rahuldada nii Andmekaitse Inspektsiooni kui ministriumide see olukord, et sätestatakse alalise säilitamise kohustus seaduse tasemel, välja arvatud, et logide osas kehtestatakse muu tähtaeg põhimääruses ning aastal 2028 võib juhtuda, et oleme võimelised diferentseerima, mis on alaliselt ja mis on erineva tähtajaga.

Janek Mägi vastas, et diferentseerimise küsimus ei ole niimoodi, et 2028. aastal saab selle teada, pigem on see tehniliste lahenduste reaalse elluviimise aastal. Nemad ei kujuta ette, et kõiki neid miljoneid kandeid hakkaks keegi käsitsi kustutama, see on seotud konkreetselt IT-arendusega, mida praegu ette valmistatakse.

Hendrik Johannes Terras tänas selgituste eest ja andis sõna Välisministeeriumi esindajale.

Hanna Maria Kokla lausus, et Välisministeeriumil on ettepanek muuta välismaalaste seaduses üht volitusnormi. Praegu kehtiva seaduse järgi on volitusnorm, mille järgi Vabariigi Valitsus võib korraldusega otsustada erandi tegemise viisanõudest kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikul peab olema viisa ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest vabastatud. Nende muudatusettepanek seisneb selles, et Vabariigi Valitsusel oleks õigus teha erand nii

viisanõudest kui ka viisanõudest loobumisest. Sisuliselt, kui selle määrusega on seatud viisanõue, siis on Vabariigi Valitsusel võimalus teha sellest korraldusega erand ja vastupidi, kui selle määrusega on seatud viisanõudest loobumine, siis samamoodi on Vabariigi Valitsusel õigus korraldusega seada täiendav viisa nõue. Tegemist on Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega ja tehnilise täpsustamisega.

Janek Mägi sõnas, et Siseministeerium on nõus selle täpsustusega.

Helir-Valdor Seeder küsis, kas me võtame nüüd Euroopa õigust üle.

Hanna Maria Kokla vastas, et oleme selle üle kehtivas seaduses üle võtnud, aga täpsustame seda. Selles määruses on öeldud, et liikmesriikidel on õigus seada täiendavaid tingimusi teatud kategooriatele määruses sätestatud nõuetele. Selle määrusega on öeldud, et liikmesriigid võivad teatud kategooriate, näiteks diplomaatiliste passide puhul, teha sellest erandeid.

Helir-Valdor Seeder küsis täpsustavalt, kas määruses on kolmandate riikide loetelu toodud ja nüüd selle delegatsiooni annate Vabariigi Valitsusele seadusega.

Hanna Maria Kokla vastas, et jah, sest ka kehtiva seaduse järgi on Vabariigi Valitsusel see õigus, aga ainult ühesuunaliselt, et viisanõudest teha vabastus, aga mitte seda täiendavalt kehtestada.

Hendrik Johannes Terras tänas selgituste eest. Ta sõnas, et viimaseks on Siseministeeriumi ettepanek, mis on esitatud ka kirjalikult, kuid suuliselt tutvustas seda minister 18. veebruari komisjoni istungil, kui tutvustas isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 572 SE. Ta tänas kõiki külalisi ettekannete ja selgituste eest ning märkis, et menetlusotsused langetatakse järgmisel komisjoni istungil.

3. Info ja muud küsimused

Hendrik Johannes Terras teavitas, et siseministrilt on laekunud palve, et komisjon teeks Riigikogu juhatusele ettepaneku arvata Riigikogu 10. märtsi 2025 istungi päevakorrast välja Vabariigi Valitsuse algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (572 SE), kuna minister ei saa osaleda Riigikogu istungil. Ta tegi ettepaneku teha menetlusotsus.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek arvata Riigikogu 10.märtsi 2025 istungi päevakorrast välja Vabariigi Valitsuse algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 572 SE (konsensus: Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Laats, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Hendrik Johannes Terras).

(allkirjastatud digitaalselt)
Hendrik Johannes Terras
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Stella Rõbakov
protokollija